Oglinzi culturale distorsionate: imaginea românilor în presa internațională şi reflecția acestora în presa românească[1]

Cătălina COMĂNECI[*]

„Orice cuvânt este o încercare de influențare a celuilalt" (Mucchielli 2002: 11).

Key-words: *news translation*, *manipulation*, *rewriting*, *reorganization*, *distortion*, *deletion*, *addition*

Dintre toate mijloacele de comunicare în masă, mass-media este considerată mijlocul ideal de manipulare a oamenilor tocmai datorită funcției sale informative, capabilă să modeleze opinia publică. Primii care au teoretizat puterea mass-media asupra publicului larg au fost filozofii germani, în anii 1940. Datorită tendinței mass-media de a transforma planeta într-un *sat global*, cărturarul român Mircea Eliade compara aceşti *vectori ai informației* cu *creatorii de mituri* (Eliade 1978: 173–176) pentru că ei au puterea de a transpune cititorii sau auditorii într-o atmosferă mistică, făcându-i să creadă că, la fel ca în basme, ei reprezintă forțele binelui în lupta contra forțelor răului, creând modele universale pentru societate. Prin urmare, referindu-ne exclusiv la presa scrisă, se produce la un moment dat în procesul de comunicare o manipulare a sensurilor, o încălcare a *contractului de lectură*[2], concept care „implică faptul că discursul unui suport de presă este un spațiu imaginar unde îi sunt propuse cititorului multiple parcursuri" (Stoica 2004: 51). Cu alte cuvinte,

> Manipularea contractului de comunicare în cazul genului editorial presupune înşelarea aşteptărilor şi obişnuințelor publicului fie prin *imitarea condițiilor de producere a contractului de comunicare specific* (imitarea formei şi caracteristicilor editorialului de către alt gen discursiv), fie, în cadrul genului editorial, prin *abandonarea uneia dintre componentele contractului de comunicare* (Căprioară 2009: 133).

Atunci când intervine traducerea, lucrurile se complică şi mai mult, întrucât „totul este la fel, dar nimic nu mai seamănă" (Jeanrenaud 2006: 11). Dacă avem în vedere şi faptul că „adevărul, adecvarea şi sinceritatea sunt determinate de cultură şi

[1] Această lucrare este rezultatul cercetării finanțate prin programul POSDRU/88/1.5/S/47646, cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007–2013.

[*] Universitatea „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, România.

[2] Conceptul de „contract de lectură" a fost introdus de Eliséo Véron în cadrul unui studiu asupra presei scrise. Contractul de lectură „nu are în vedere ceea ce e spus, ci spunerea şi modul de a spune" (Stoica 2004: 50).

BDD-V2640 © 2013 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-08 17:04:03 UTC)

că acestea sunt, în consecință, variabile" (Bielsa, Bassnett 2009: 131, [trad.n.][3]), atunci ceea ce poate fi considerat drept adecvat într-o anumită limbă, cultură sau țară poate fi considerat drept inadecvat într-o alta, iar toate aceste diferențe survin şi pot fi soluționate doar prin intermediul traducerii. Prezentul articol îşi propune să analizeze în ce condiții şi cum anume se produce *manipularea mediatică* (atunci când intervine traducerea), o preocupare ce se menține de stringentă actualitate. Deşi există numeroase studii media care oferă diverse viziuni detaliate asupra jurnalismului, traductologia este ea însăşi un domeniu recent care încearcă să se încetățenească ca domeniu independent de studiu încă din anii 1970. Puținele studii pe care le avem la îndemână cu privire la traducerea ştirilor internaționale aparțin cercetătorilor străini, analiza articolelor din presă din perspectivă traductologică fiind din păcate ignorată în România, poate şi din cauza faptului că presa românească a ultimilor ani a suferit un declin continuu, fiind marcată de lipsa unor jurnalişti specializați în evenimente externe, capabili să practice un jurnalism la standarde occidentale.

În ceea ce priveşte conceptul de manipulare, acesta nu trebuie înțeles neapărat şi nu numai în sens negativ, el fiind, mai degrabă, o formă de rescriere în funcție de contextul de receptare a textelor jurnalistice. Jurnaliştii-traducători[4] se văd nevoiți să adapteze informațiile referitoare la evenimente internaționale la propria realitate națională, în funcție de relevanța ştirilor pentru publicul-țintă, precum şi în funcție de cunoştințele şi cultura generală a acestuia. Prin urmare, jurnaliştii omit uneori anumite paragrafe din textul original sau alteori adaugă paragrafe noi în textul tradus, reorganizează şi reformulează informațiile prezentate în articolul original cu scopul de a sintetiza informațiile pentru publicul român. Termenul potrivit pentru a exprima toate aceste modificări aduse textelor-sursă ar fi cel de *transediting*[5], care nu este un concept nou în domeniu, el fiind utilizat încă din 1989 de către Karen Stetting (Universitatea din Copenhaga), care îl consideră drept un termen intermediar între *editing* (redactare, corectare) şi *translating* (traducere), soluție de compromis care implică o schimbare radicală a textului de origine în dorința de a-l adapta într-un mod cât mai eficient la limba-țintă. În această categorie intră, bineînțeles, articolele din presă, traducerea filmelor, interviurile televizate sau broşurile anumitor companii (Stetting, *apud* Bielsa, Bassnett 2009: 63).

Rescrierea textelor este însă o practică străveche care a contribuit la alcătuirea antologiilor aparținând clasicilor greci, traducerea fiind considerată chiar „cea mai reală formă de imitare" (Peletier du Mans, *apud* Hermans 1985: 103). În 1549, Du Bellay recunoştea rolul limitat al traducerii literale în diseminarea ştiinței, însă nega vehement contribuția traducerii la îmbogățirea literaturii sau a dialectelor

[3] Toate traducerile ne aparțin, cu excepția cazului în care se indică altfel.

[4] Expresia ne aparține. În cadrul unei comunicări personale cu jurnaliştii de la „Adevărul", „Jurnalul Național" şi „Evenimentul Zilei", aceştia au declarat că nu se consideră traducători, susținând că munca lor implică mult mai mult decât simpla traducere şi prelucrare a ştirilor internaționale. Articolele publicate online sau în ziar reprezintă produsul unor cercetări şi informări prealabile care se bazează pe vaste cunoştințe de istorie, geografie, geopolitică, economie, etc., precum şi pe verificarea surselor din care provin ştirile respective.

[5] Am preferat să păstrăm termenul original în limba engleză deoarece în dicționarele limbii române nu există încă varianta *transeditare*. O traducere posibilă ar fi cea de prelucrare a ştirilor.

BDD-V2640 © 2013 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-08 17:04:03 UTC)

locale. În opinia sa (şi a multora), traducătorul este doar un „pictor care poate zugrăvi corpul unei persoane, însă nu şi sufletul acesteia" (Du Bellay, *apud* Hermans 1985: 103). Pe aceeaşi linie se poate face trimitere la „şcoala de manipulare" (*The Manipulation School*) din traductologie, nume care îşi are sorgintea în titlul unei antologii de eseuri publicate de Theo Hermans, şi anume *The Manipulation of Literature. Studies in Literary Translation*, care însumează un număr de studii aparţinând unor literaţi precum José Lambert, van Gorp şi André Lefevere, şi care împărtăşeau convingerea că atât traducătorii cât şi cititorii sunt manipulaţi. André Lefevere, cel mai de seamă reprezentant al acestei şcoli, consideră că traducătorii sunt nişte „artizani ai compromisului" (Lefevere, *apud* Dimitriu 2006: 66), constrânşi de epoca în care trăiesc şi de tradiţiile literare pe care încearcă să le reconcilieze. Astfel, dintr-o perspectivă ideologică, traducerile încetează să mai fie reflecţii transparente ale textelor originale, devenind, în schimb, produse distorsionate, pentru care principiul strict al echivalenţei pare să nu mai funcţioneze.

Atunci când sunt întrebaţi despre manipularea din presă, jurnaliştii români par un pic surprinşi şi consideră că acest cuvânt este prea puternic, în special în cadrul unei profesii care promovează libertatea de expresie şi de gândire. În opinia lor, presa românească nu este manipulată şi nici nu manipulează cititorii, deşi jurnaliştii recunosc, printre altele, că unele birouri de presă nu au o politică editorială clar definită atunci când vine vorba de selecţia ştirilor, jurnaliştii putând alege anumite ştiri în detrimentul altora, în funcţie de gradul de subiectivitate şi de integritate morală care îi defineşte[6]. Marina Constantinoiu, şefa departamentului de ştiri externe al cotidianului „Jurnalul Naţional", oferă o perspectivă edificatoare asupra mecanismelor din presă:

> Nu există presă sută la sută independentă nicăieri în lume pentru simplul fapt că presa nu este încă făcută de roboţi. Atât timp cât presa este făcută de oameni, o doză mai mică sau mai mare de subiectivitate trebuie să existe în abordarea unei informaţii. Important este ca doza respectivă de subiectivitate să nu afecteze produsul. Să încercăm să păstrăm un echilibru şi să ne facem ca jurnalişti meseria aşa cum spune Şcoala de Presă: să verificăm informaţia din cât mai multe surse şi să citãm corect personajele implicate în povestea pe care o avem de relatat publicului. În momentul în care am abdicat de la una dintre cele două reguli de bază ale acestei meserii, atunci se poate considera că manipulăm sau dezinformăm sau şi una şi alta. Sigur că în meseria asta atât timp cât se lucrează cu vorba, cu cuvântul, scris sau spus, orice intonaţie şi orice punct, virgulă, semn de întrebare, semn de exclamaţie poate să dea o anumită nuanţă unei idei. Poate că în asta şi constă arta jurnalismului. Aici se întâlneşte această profesie cu literatura, în posibilitatea folosirii unor semne de punctuaţie într-un anumit moment, dar trebuie să existe întotdeauna responsabilitate în folosirea termenilor, ideilor şi semnelor de punctuaţie pentru că fiecare semn de punctuaţie, de exemplu, poate să te coste inclusiv libertatea ca om sau ca jurnalist[7].

Înainte de a analiza corpusul de articole preluate din presa internaţională şi presa românească cu scopul de evidenţia acele cazuri în care se produce manipularea mediatică, este important să răspundem la două întrebări formulate de criticii

[6] Comunicare personală cu jurnaliştii de la „Adevărul", „Jurnalul Naţional" şi „Evenimentul Zilei".

[7] Comunicare personală cu Marina Constantinoiu, şefa departamentului de ştiri externe al cotidianului „Jurnalul Naţional" (10 mai 2011).

BDD-V2640 © 2013 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-08 17:04:03 UTC)

români. În primul rând, de ce se vorbeşte despre manipulare în presa scrisă? În al doilea rând, putem spune că românii sunt un popor uşor de manipulat? Sonia Cristina Stan consideră că poporul român a suferit atât de multe manipulări în timpul regimului comunist încât a ajuns să realizeze în cele din urmă faptul că este manipulat. De fapt, termenul *manipulare* „nu exista în dicţionarele limbii române de dinainte de Revoluţie decât pentru a desemna acţiunea tehnică de *mânuire* sau *manevrare* a unor aparate, mecanisme, iar după 1990, doar în dicţionarele de sociologie termenul este definit oarecum exact" (Stan 2004: 10–11). La cea de-a doua întrebare, mărturia lui Septimiu Chelcea vorbeşte de la sine:

> Din 8177 de parimii incluse în *Antologia de proverbe româneşti*, întocmită de George Muntean, cel puţin 60 se referă la complianţa comportamentală. […] În acest sens, s-au pronunţat şi subiecţii cuprinşi într-o anchetă desfăşurată în 1988, care apreciau că răbdarea constituie una din calităţile poporului român (Chelcea 2006: 229–230).

Primul studiu de caz avut în vedere pentru această analiză are la bază un articol publicat în ediţia online a cotidianului britanic „The Telegraph" din 4 mai 2003, intitulat *Romanians refuse cash to save dying children* (Leidig 2003). Acest titlu a atras atenţia publicaţiei româneşti „Adevărul", care a publicat două zile mai târziu (6 mai 2003), în ediţia sa online, un articol intitulat *Directorul Spitalului de Copii din Iaşi refuză o donaţie de 10.000 de lire sterline*. Prima marcă a manipulării poate fi identificată în ambele titluri: pe de o parte, jurnalistul britanic pune în mod voit România într-o lumină defavorabilă, cuvintele alese având un impact emoţional deosebit asupra publicului-ţintă, incriminând românii pentru că aceştia refuză să-şi salveze copiii bolnavi. Pe de altă parte, aceste conotaţii negative nu se regăsesc în titlul tradus. Jurnaliştii de la „Adevărul" preferă să atragă atenţia cititorilor prin ceva familiar – numele şi locaţia spitalului – şi să scoată în evidenţă suma refuzată de medici.

O conotaţie preponderent negativă are în schimb un articol publicat de „Ziarul de Iaşi" la data de 6 mai 2003: *Spitalul de Copii refuză cu aroganţă un ajutor de 10.000 de lire sterline*. Dacă comparăm cele două titluri în limba română, putem observa cu uşurinţă cum „Adevărul" incriminează în mod direct directorul spitalului şi menţionează oraşul în care se află situat Spitalul de Copii, întrucât se adresează unui public naţional care, cel mai probabil, nu are cunoştinţă de existenţa respectivului spital, în timp ce „Ziarul de Iaşi" generalizează întreaga situaţie (învinuieşte instituţia în sine) şi consideră drept redundantă menţionarea oraşului Iaşi pentru publicul său local. O marcă negativă a manipulării este adverbul „cu aroganţă", care reflectă de fapt opinia jurnalistului român Simona Relea.

În urma examinării în paralel a articolelor publicate de „The Telegraph" şi „Adevărul", primul lucru care merită a fi precizat este că „Adevărul" a decis să păstreze şi să traducă din articolul original doar trei paragrafe, restul articolului bazându-se pe declaraţiile doctorilor implicaţi în scandal:

> Managers at a Romanian hospital are refusing to accept money raised by Telegraph readers to provide dialysis treatment for children with kidney disease.
>
> More than £10,000 was raised following our story last week that a cash crisis at the St Maria's Children's Hospital in Iasi, northern Romania, meant that the

BDD-V2640 © 2013 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-08 17:04:03 UTC)

children were being condemned to a slow death because the hospital could not afford to pay for their treatment.

However, Dr Marin Burlea, the director of the hospital has refused to accept the money, claiming that reports of a cash crisis were part of a „smear campaign" organised by „subversive elements" intent on damaging Romania's image. [...]

However Vasile Cepoi, the head of the Romanian health service fund in Iasi, which pays for the treatment, said there was enough money to pay for treatments for only one month more. „The crisis is real", he said. „We have the money for another month. After that, who knows" (Leidig 2003).

Cotidianul britanic „Daily Telegraph" a publicat în ediția sa electronică de luni un articol despre refuzul directorului Spitalului de Copii „Sf. Maria" din Iaşi de a primi o donație de 10.000 de lire sterline. Suma a fost strânsă de la cititorii publicației engleze în urma unui material apărut, în acelaşi ziar, în urmă cu o săptămână, în care se spunea că mai mulți copii bolnavi de rinichi sunt în pericol de a nu li se mai face dializa din lipsă de fonduri, fiind astfel condamnați la moarte. Ziariştii de la „Daily Telegraph" susțin că directorul Casei de Asigurări de Sănătate Iaşi, Vasile Cepoi, a admis că există o criză financiară şi că „deocamdată sunt bani de dializă pentru încă o lună". „Directorul spitalului, dr. Marian Burlea, a refuzat să accepte banii susținând că acuzațiile aduse fac parte dintr-o campanie murdară care urmăreşte să strice imaginea externă a României", se mai arată în articolul din „Daily Telegraph" (Adevărul.ro).

Textul în limba română este un exemplu clar de traducere literală care nu modifică în mod semnificativ textul-sursă, păstrând informațiile esențiale raportate în acesta. În schimb, ceea ce diferă în traducere este ordinea în care sunt prezentate informațiile şi omiterea pasajului „After that, who knows" [După aceea, Dumnezeu cu mila] din declarația inițială a lui Vasile Cepoi, care are un efect dramatic în textul-sursă, accentuând gravitatea situației. Modul în care „Adevărul" alege să prezinte întreaga situație are mai degrabă o conotație pozitivă: există fonduri suficiente pentru încă o lună de dializă.

Începând din acest punct, impresia pe care ne-o lasă cele două publicații este nu doar că citim două articole complet diferite, dar şi că ne confruntăm în acelaşi timp cu două realități diferite. Informații esențiale din articolul în limba engleză sunt omise în articolul în limba română, care se distinge în mod clar de cel original, prezentând faptele dintr-un cu totul alt punct de vedere. De exemplu, „Adevărul" nu menționează nimic despre măsurile disciplinare inițiate de către doctorul Marian Burlea împotriva personalului şi, în special, despre presupusa concediere a doctorului Ovidiu Brumaru, şeful secției de dializă. De asemenea, „Adevărul" omite să precizeze faptul că directorii spitalului au angajat forțe de ordine pentru a preveni accesul jurnaliştilor în interiorul clădirii. Este interesant faptul că nu se face nicio referire la comentariile jurnalistului britanic la adresa „Ziarului de Iaşi", considerat drept un suporter al Partidului Social Democrat, format în mare parte din comuniști „reformați". Prin urmare, publicația românească refuză să împărtăşească cu cititorii săi imaginea deplorabilă a doctorilor români, cum a fost aceasta prezentată de „The Telegraph", potrivit căreia doctorii s-au văzut nevoiți să cerşească fonduri sau să plătească din propriile buzunare anumite medicamente, şi adoptă în schimb punctul de vedere al conaționalilor săi, care susțin că acuzațiile aduse nu sunt justificate şi că britanicii prezintă lucrurile într-o manieră apocaliptică.

BDD-V2640 © 2013 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-08 17:04:03 UTC)

O altă discrepanţă între cele două articole face trimitere la sursele utilizate de cele două publicaţii:

> However, despite the fear of sackings, a nurse leaving the hospital after her shift said: „We are grateful that you came here. One thing is for sure, nothing would have changed otherwise. Now maybe things will start to improve. They have already extended the dialysis money for another month, so God bless you, and thanks".
>
> Parents of children being treated at the hospital were unavailable for comments this week but at a press conference Dr Georgescu issued printed statements from one of the children and a parent saying how „delighted" they were with the treatment at St Maria's.
>
> Meanwhile 13-year-old Adrian Ungureanu, who is dying because the cash crisis meant the hospital could not afford a kidney transplant, rallied briefly at the beginning of the week but was last night in a coma in intensive care (Leidig 2003).
>
> „Persoana care este citată în articol, Adriana Ungureanu, susţine că nu a vorbit niciodată cu ziariştii britanici", ne-a declarat dr. Marian Burlea. Directorul Spitalului „Sf. Maria" a mai spus că ziariştii englezi au venit în unitate cu ajutoare pentru secţia de oncologie, iar şeful secţiei de dializă le-a permis să discute cu pacienţii şi rudele acestora (Adevărul.ro).

În afara faptului că numele persoanei intervievate este când *Adrian* (substantiv de genul masculin), când *Adriana* (substantiv de genul feminin), aspect care nu este esenţial şi nici relevant, dar care ridică semne de întrebare cu privire la acurateţea evenimentelor prezentate, „Adevărul" încheie articolul într-o manieră glorificatoare, subliniind că directorii români nici nu iau în calcul posibilitatea de a accepta suma donată de către britanici. În opinia doctorului Marian Burlea, totul se reduce la o problemă de traducere:

> Cred că traducătoarea de la o fundaţie care îi însoţea pe ziarişti a dat o altă conotaţie celor spuse. Imaginea spitalului care a fost şifonată de ziarul britanic nu poate fi spălată cu 10.000 de lire sterline. Suma aceasta nu ne ajunge nici pentru o zi de funcţionare (Adevărul.ro).

Selecţia materialului în presă implică, adeseori, aplicarea principiilor de deselecţie (*deselection principles*). Atât principiile de deselecţie, cât şi principiile de *framing* (prezentare a ştirilor) utilizate în cadrul sălilor sau al agenţiilor de presă pot fi influenţate de stereotipurile existente, de imaginile naţionale şi culturale, precum şi de convingerile ideologice sau, uneori, pur şi simplu de prejudecăţi (Van Doorslaer 2010: 183). Dacă luăm în considerare opinia Christinei Schäffner, potrivit căreia „în general, guvernele şi mass-media utilizează (pasaje din) traducerile care corespund propriei ideologii instituţionale" (Schäffner, *apud* Van Doorslaer 2010: 183), putem afirma că manipularea cititorilor nu poate fi evitată în presă, chiar dacă unii jurnalişti preferă termenul de dezinformare. Omiterea unor pasaje importante din textul original şi adăugarea unor informaţii suplimentare relevante pentru publicul-ţintă, dar care nu sunt prezente în textul-sursă, sunt practici des întâlnite în presa scrisă.

În timp ce presa britanică descrie situaţia dramatică a unui sistem sanitar deficient marcat nu doar de lipsa de fonduri, ci şi de compasiune umană pentru cei aflaţi în suferinţă, presa românească este mai ofensivă şi, în ciuda subiectului principal – refuzul a 10 000 de lire sterline de către Spitalul Sfânta Maria – aceasta implică faptul că întreaga situaţie a fost inventată de către britanici. Articolele publicate de „Adevărul" şi „Ziarul de Iaşi" – care reflectă perspectiva românilor

BDD-V2640 © 2013 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-08 17:04:03 UTC)

asupra problemei – nu doar acuză britanicii de strângerea fondurilor necesare pentru un spital care se presupune că nu are nevoie de acte caritabile, ci îi şi condamnă pe aceştia pentru denigrarea României şi dezinformarea opiniei publice internaționale în legătură cu adevărata situație existentă la Spitalul de Copii din Iaşi.

Există însă şi cazuri în care jurnaliştii români denunță în mod deliberat disfuncțiile sistemului sanitar din România. La data de 10 martie 2009, 9amnews (unul dintre cele mai accesate site-uri de presă online) a reformulat un articol preluat din ediția electronică a ziarului „The New York Times" (din 8 martie 2009) cu scopul de a condamna lanțul vicios al mitei în spitalele româneşti. Dacă titlul în limba engleză este în oarecare măsură obiectiv şi blând, *Medical care in Romania comes at an extra cost* (Bilefsky 2009), versiunea sa în limba română este agresivă şi extrem de subiectivă: *New York Times: Sistemul sanitar din România, infectat cu mită*. Acesta este un exemplu clar de manipulare, intenția jurnalistului român fiind aceea de a-şi impune atitudinea de revoltă față de o practică supărător de des întâlnită în România. Cititorii afectați de acest tip de practică vor empatiza cu siguranță cu jurnalistul şi vor tinde să adopte punctul de vedere al acestuia.

Versiunea tradusă în limba română este la prima vedere mult mai scurtă decât textul original, putând fi considerată, în accepțiunea lui André Lefevere, drept un caz de rescriere (*rewriting*). Reformularea şi reorganizarea ştirilor internaționale este o practică necesară în presă pentru adaptarea informațiilor şi a realităților externe la limba şi publicul-țintă. De asemenea, titlul secundar al articolului în limba română este cu precădere un rezumat al articolului în limba engleză, cu accent pe aspectele negative care aduc, din nou, România în vizorul presei internaționale:

> Ionut and Alina Lungu despair that paying bribes was not enough to prevent the negligence that contributed to their son being born severely brain damaged (Bilefsky 2009).
>
> Problema corupției din sistemul sanitar românesc este luată din nou în colimator de presa internațională. New York Times prezintă tragedia unui cuplu din România al cărui copil s-a născut aproape mort, ca urmare a neglijenței cadrelor medicale, şi atrage atenția asupra şpăgilor grosolane din instituțiile publice din România (9amnews).
>
> But on the day of her delivery, she said, her gynecologist never arrived. Twelve hours into labor, she was left alone in her room for an hour. A doctor finally appeared and found that the umbilical cord was wrapped twice around her baby's neck and had nearly suffocated him. He was born blind and deaf and is severely brain damaged (Bilefsky 2009).
>
> Cu toate acestea, pe 3 august 2007 a dat naştere unui băiețel orb, surd şi cu numeroase probleme neurologice, din cauza neglijenței unor cadre medicale de la Spitalul Universitar din Bucureşti. În ziua cu pricina, doctorul care trebuia să o asiste nu a apărut. Alina a avut un travaliu de 12 ore, iar timp de aproape o oră a fost lăsată singură în sala de naşteri de către asistente, deşi era gata să nască. Într-un târziu, şi-a facut apariția un doctor care a constatat că fătul era aproape sufocat de cordonul ombilical ce i se înfăşurase de două ori în jurul gâtului (9amnews).

În pasajele prezentate mai sus, textul tradus include două informații suplimentare: data naşterii şi numele spitalului (Spitalul Universitar din Bucureşti), probabil cu intenția de a contextualiza evenimentul şi de a-l localiza în timp şi spațiu, în special dacă se are în vedere faptul că numele este familiar pentru cititorii

BDD-V2640 © 2013 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-08 17:04:03 UTC)

români. De asemenea, putem găsi numeroase exemple de informaţii adăugate şi omise în versiunea tradusă, care reprezintă cele mai frecvent întâlnite operaţii de *gatekeeping* (selecţie, triere) în limba-ţintă, omisiunile însumând, în general, aproximativ şaizeci la sută din materialul-sursă. Aşa cum am încercat să indicăm în analiza precedentă, ordinea în care 9amnews prezintă informaţiile diferă de cea aleasă de cotidianul american. Există, de asemenea, numeroase cazuri de reformulare comune traducerii jurnalistice:

> În analiza sa referitoare la prelucrarea textelor jurnalistice, van Dijk (1988, 114ff) enumeră cinci operaţii centrale: selecţia, reproducerea, sintetizarea, transformarea locală (adăugări, eliminări, permutări, substituţii), precum şi formulările stilistice şi retorice. Aceste proceduri sunt similare strategiilor de recontextualizare: adăugări, eliminări, rearanjări şi substituţii identificate de către Blackledge (2005), care pot fi utilizate, în egală măsură, pentru descrierea producţiei de ştiri de-a lungul frontierelor lingvistice (Schäffner, Bassnett 2010: 3–4).

Site-ul român de presă insistă asupra imaginii negative a sistemului naţional atât prin reformularea şi accentuarea următoarelor paragrafe:

> Romania, a poor Balkan country of 22 million that joined the European Union two years ago, is struggling to shed a culture of corruption that was honed during decades of Communism, when Romanians endured long lines just to get basics like eggs and milk and used bribes to acquire scarce products and services.
>
> Alarm is growing in Brussels that Romania and other recent entrants to the European Union are undermining the bloc's rule of law. The European Commission, the European Union's executive body, published a damning report last month criticizing Romania for backtracking on judicial changes necessary to fight corruption. And Transparency International, the Berlin-based anticorruption watchdog, ranked Romania as the second most corrupt country in the 27-member European Union last year, behind neighboring Bulgaria (Bilefsky 2009).
>
> România, o ţară săracă din Balcani, cu 22 de milioane de locuitori, care a aderat la Uniunea Europeană în urmă cu doi ani, se chinuie să scape de cultura corupţiei, prezentă de-a lungul a multor decenii, încă din vremea comunismului. Pe atunci, românii îndurau lipsa alimentelor de bază, precum lapte şi ouă, pentru care stăteau la cozi interminabile, fiind astfel nevoiţi să folosească mita pentru a face rost de produse şi servicii, descriu jurnaliştii de la New York Times acest fenomen din ţara noastră.
>
> Situaţia a alarmat şi Bruxelul, care critică tergiversarea României de a lua măsuri judiciare, necesare pentru a lupta contra corupţiei. Comisia Europeană trage de asemenea un semnal de alarmă cu privire la acest fapt, prezentând un raport ce clasează România pe locul doi în topul celor mai corupte ţări din UE, după Bulgaria. (9amnews).

cât şi prin eliminarea informaţiilor referitoare la măsurile luate la nivel înalt în vederea combaterii acestui fenomen naţional:

> The Ministry of Health has taken some steps to try to change the culture of bribery. It recently set up a free phone line for patients to report abuses. Within an hour, it was jammed with calls. Hospitals here are plastered with antibribery posters.
>
> But Liviu Manaila, Romania's secretary of state for health said in an interview that the culture would not change fundamentally until doctors' pay increased. While he said the government's budget was too strained to raise wages, he proposed revamping Romania's socialized medical system so that patients took on a greater

BDD-V2640 © 2013 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-08 17:04:03 UTC)

> burden of the costs. He said their payments could be used to pay doctors higher fees (Bilefsky 2009).

Ultimul studiu de caz reiterează tendința jurnaliştilor români de autodemonizare şi autovictimizare. La data de 19 mai 2011, Neil Syson a publicat în ediția electronică a publicației britanice „The Sun" un articol intitulat *A Gypsy Beverly Hills...Built with British Benefits (in Romania)*. Articolul face referire la îndelung discutata situație a imigranților români (în special populația de etnie romă) care formează clanuri de infractori în Regatul Unit al Marii Britanii şi care reprezintă o amenințare socială pentru toți cetățenii respectivei țări. „Adevărul" a publicat în ediția sa online din data de 20 mai 2011 următoarea versiune a articolului britanic: *The Sun: „Arată ca Beverly Hills, dar este orăşelul Țăndărei"*. Dacă în textul-sursă informația „în România" este esențială pentru localizarea vilei în stil Beverly Hills, în limba-țintă aceasta devine redundantă. Jurnalistul român menționează în schimb numele orăşelului în care este localizată respectiva vilă, Țăndărei, o realitate culturală cu care cititorii români sunt familiarizați. Cu alte cuvinte, jurnalistul a înlocuit un membru al perechii metonimice cu un altul („România" cu „Țăndărei"), reducând în mod eficient sfera de interes.

Imaginea negativă a României în străinătate se reflectă în traducere:

> IT looks like Beverly Hills? a swanky neighborhood of flash mansions that could be home to Porsche-driving film stars and clothes designers.
>
> But this is the small town of Tandarei in Romania.
>
> And the garish villas are inhabited by gypsy gangsters who built them with the millions they have plundered in BRITISH benefits (Syson 2011).
>
> „Arată ca Beverly Hills, un cartier luxos prin care s-ar putea plimba staruri de cinema la volanele Porsche-urilor. Dar este orăşelul Țăndărei, din România", scrie publicația britanică „The Sun", care arată unde s-au scurs cei peste 800.000 de lire sterline, obținuți ilegal din ajutoare sociale, de un clan de țigani de origine română (Varga 2011).

Versiunea în limba română este o reformulare a informațiilor prezentate în textul-sursă, o practică care se păstrează pe tot parcursul articolului. Jurnalistul român omite să precizeze colaborarea care există între poliția română şi cea britanică

> Yard detectives, who uncovered the scam during a joint probe into child trafficking with Romanian cops, believe the £800,000 haul is just the tip of the iceberg. […] „However, this could take years and would depend on Romanian law and cooperation. So far, the Romanians have been excellent" (Syson 2011).

şi adaugă în încheierea articolului o declarație a primarului din Țăndărei. Această concluzie are o conotație negativă deoarece accentuează presupusa ignoranță a locuitorilor, reprezentând o marcă a sarcasmului jurnalistului:

> Pe de altă parte, localnicii nu-şi ridică prea multe semne de întrebare privind proveniența averilor deținute de romi. „De unde să ştiu eu de unde fac rost oamenii ăştia rost de bani? Nimeni nu ne spune!", a spus chiar primarul oraşului Țăndărei, Vasile Sava (Varga 2011).

Putem observa cum „Adevărul" nu îndulceşte deloc lucurile, ci dimpotrivă, preferă să denunțe infracțiunile romilor de naționalitate română, păstrând intenția

BDD-V2640 © 2013 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-08 17:04:03 UTC)

manipulatoare a articolului original, aceea de a indica modul în care clanurile de infractori de etnie romă câştigă milioane de lire sterline din colectarea ilegală a ajutoarelor sociale şi nu numai. La polul opus, la 29 ianuarie 2008, „România Liberă" adopta o cu totul altă poziție decât a colegilor de breaslă. De această dată, titlul articolului era *Țăndărei, spaima Angliei*, titlul secundar fiind revelator – *Pornind de la o situație de fond reală, ziarele britanice exagerează grosolan exodul romilor spre insulă*. În acest caz, intenţiile manipulatorii ale presei britanice care vizează denigrarea imaginii populației de etnie romă originară din România în fața opiniei publice (tendințe oarecum justificate până la un anumit punct) nu se mai reflectă în presa românească.

În general, exemplele de mai sus relevă faptul că jurnaliştii români au uneori tendința de a se autovictimiza şi autodemoniza într-o măsură mai mare decât o face presa internațională. Jurnaliştii români se erijează în vocea poporului şi încearcă să publice nu simple articole, ci presupuse semnale de alarmă. De asemenea, este frapant zbuciumul jurnaliştilor români de a prezenta o imagine preponderent negativă a României prin intermediul traducerilor din presa internațională. Toate aceste articole care prezintă evenimente reale sunt (re)scrise cu intenția clară de a condamna calitatea scăzută a vieții în România, sistemul sanitar impregnat de mită sau populația romă de naționalitate română care se îmbogățeşte din fraudarea străinilor.

Poate că termenul de manipulare are totuşi un impact prea puternic în acest context. O variantă preferabilă ar fi soluția lui Slama-Cazacu, care înlocuieşte termenul *manipulare* cu cel de *stratagemă* comunicațională în plan lexical şi gramatical, autoarea fiind de părere că

> manipularea prin comunicare a destinatarului unui mesaj se poate realiza prin ceea ce pot părea «strategii» benigne ale limbajului dar care sunt în cea mai mare parte strategeme: de distorsionare sau malversațiuni ale comunicării (Slama-Cazacu, *apud* Gherghel 2009: 113).

Pentru Luc Van Doorslaer, principiile traducerii jurnalistice sau producția şi localizarea ştirilor pot fi uneori extrem de similare. De asemenea, „modificarea unghiurilor de vedere în cazul ştirilor poate fi cel mai adesea explicată pe baza diferitelor puncte sensibile existente în diferite culturi sau țări", în timp ce, „în special în cazul ştirilor internaționale, opinia şi/sau convingerile personale ale autorului sau ale corespondentului pot fi decisive în prezentarea unui anumit subiect" (Van Doorslaer 2010: 182). În afara modificărilor deja menționate, proprii traducerii jurnalistice (cum ar fi schimbarea ordinii paragrafelor sau sintetizarea informațiilor), studiile recente indică faptul că organizațiile media se folosesc de traducere pentru a produce „versiuni locale extrem de diferite ale evenimentelor internaționale" (Bielsa, Bassnett 2009: 72). În concluzie, deşi mass-media înlesnesc comunicarea între limbi şi culturi diferite, acestea pot „privilegia anumite informații în detrimentul altor informații şi, în egală măsură, ele pot îngreuna şi chiar interzice circulația informațiilor" (Schäffner, Bassnett 2010: 8).

BDD-V2640 © 2013 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-08 17:04:03 UTC)

Bibliografie

A. Lucrări de referință

Bielsa, Bassnett 2009: Esperança Bielsa, Susan Bassnett, *Translation in Global News*, Londra şi New York, Editura Routledge.

Căprioară 2009: Alina Căprioară, *Discursul jurnalistic şi manipularea*, Iaşi, Editura Institutul European.

Chelcea 2006: Septimiu Chelcea, *Opinia publică. Strategii de persuasiune şi manipulare*, Bucureşti, Editura Economică.

Dimitriu 2006: Rodica Dimitriu, *The Cultural Turn in Translation Studies*, Iaşi, Editura Institutul European.

Eliade 1978: Mircea Eliade, *Mituri şi mass-media*, în *Aspecte ale mitului*, Bucureşti, Editura Univers.

Gherghel 2009: Ioan Vasile Gherghel, *Forme de manipulare televizuală*, Cluj-Napoca, Editura Limes.

Hermans 1985: Theo Hermans (ed.), *The Manipulation of Literature: Studies in Literary Translation*, Londra, Editura Croom Helm.

Jeanrenaud 2006: Magda Jeanrenaud, *Universaliile traducerii*, Iaşi, Editura Polirom.

Mucchielli 2002: Alex Mucchielli, *Arta de a influența. Analiza tehnicilor de manipular*e, traducere din limba franceză de Mihaela Calcan, Iaşi, Editura Polirom.

Schäffner, Bassnett 2010: Christina Schäffner, Susan Bassnett (ed.), *Political Discourse, Media and Translation*, Newcastle upon Tyne, Editura Cambridge Scholars Publishing.

Stan 2004: Sonia Cristina Stan, *Manipularea prin presă*, Bucureşti, Editura Humanitas.

Stoica 2004: Dan Stoica, *Comunicare publică. Relații publice*, Iaşi, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza".

Van Doorslaer 2010: Luc Van Doorslaer, *The Double Extension of Translation in the Journalistic Field*, în „Across Languages and Cultures", 2010, nr. 11 (2), p. 175–188.

B. Corpus (articole)

9am.ro: *Sistemul sanitar din România, infectat cu mită*, http://www.9am.ro/stiri-revista-presei/Social/123575/New-York-Times-Sitemul-sanitar-din-Romania-infectat-cu-mita.html, consultat la 21 iulie 2011.

Adevărul.ro: *Directorul Spitalului de Copii din Iaşi refuză o donație de 10.000 de lire sterline*, http://www.adevarul.ro/actualitate/Directorul-Spitalului-Copii-Iasi-sterline_0_79793422.html, consultat la 15 iulie 2011.

Bilefsky 2009: Dan Bilefsky, *Medical care in Romania comes at an extra cost*, http://www.nytimes.com/2009/03/09/world/europe/09bribery.html, consultat la 21 iulie 2011.

Leidig 2003: Michael Leidig, *Romanians refuse cash to save dying children,* http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/romania/1429154/Romanians-refuse-cash-to-save-dying-children.html, consultat la 15 iulie 2011.

Lovin 2008: Tiberiu Lovin, *Țăndărei, spaima Angliei*, http://www.romanialibera.ro/exclusiv-rl/reportaj/tandarei-spaima-angliei-116619.html, consultat la 8 august 2011.

Relea 2003: Simona Relea, *Spitalul de Copii refuză cu aroganță un ajutor de 10.000 de lire sterline*, http://www.ziaruldeiasi.ro/local/iasi/spitalul-de-copii-refuza-cu-aroganta-un-ajutor-de-10-000-de-lire-sterline~ni2uur, consultat la 15 iulie 2011.

BDD-V2640 © 2013 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-08 17:04:03 UTC)

Syson 2011: Neil Syson, *A gypsy Beverly Hills...built with British benefits (in Romania)*, http://www.thesun.co.uk/sol/homepage/news/3588634/Gypsy-mansions-in-Romania-built-from-British-benefits.html, consultat la 8 august 2011.

Varga 2011: Noémi Varga, *The Sun: „Arată ca Beverly Hills, dar este orăşelul Ţăndărei”*, http://www.adevarul.ro/actualitate/social/tandarei-the_sun-tigani-romani-_ajutoare_sociale-frauda-marea_britanie_0_483551839.html, consultat la 8 august 2011.

Distorted Cultural Mirrors: The Image of the Romanians in the International Press and their Reflection in the Romanian Press

Although foreigners seem to pay lots of attention to the international events, news translation has not yet been explored by the Romanian specialists. This lack of interest in what happens around us can be partly explained through the continuous decay of the Romanian press in the last ten years, the lack of experimented journalists in the departments of foreign news and also through the annoying tendency of the Romanian newspapers to relate each and every foreign event to their own national reality. When translating foreign news, the journalists produce their own creations, recurring to various procedures that trespass the simple translation, processing and transformation of the source texts. They become instead cultural agents in charge of a more complex and hybrid task that implies background knowledge of history, geography, economics and geopolitics. Whereas a translator would simply conform with translating the news, the journalist working inside an editorial office adds background information regarding the political and economic interests of the actors involved in the narrated processes and examines the diplomatic relations at stake. Not knowing several foreign languages at a very high standard equals with the possibility of making a foul of oneself, because any misinterpretation of certain terms or subtleties of the Romanian language can produce a catastrophe with diplomatic consequences.

This article purports to analyze the path of the international news from source to publication, with particular emphasis on the image of the Romanians abroad and the way in which this one is distorted in the Romanian press. This image is reflected by means of the Romanian journalists' self-demonization tendency, the public opinion being reshaped not for ideological reasons, but due to the journalists' self-victimizing attitude. The analysis is based on a corpus of articles taken from the national and international press, with emphasis on those sections that were translated, modified, synthesized, deleted or added according to the journalistic conventions and the background knowledge of the target readers. As a result, the modification of the international news might influence the perception of Romania's image abroad, image which, in most cases, is subjectively projected by those in charge of producing news for the target readers.

BDD-V2640 © 2013 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.87 (2026-11-08 17:04:03 UTC)